

Nr 25.

Ankom till riksdagens kansli den 19 mars 1918 kl 4 e m.

Bevillningsutskottets betänkande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition om viss frihet från skatt till staten för aktiebolaget elektrolytverken m. m. ävensom en i ämnet väckt motion.

Närvarande: herrar Hammarström, Röing, Ollas Ericsson, Jacob Larsson, Antonsson, Wijk, Källman, Nilsson i Bonarp, Holmström, Jonsson i Hökhult, Rune, Knaust, Forssman, Eliasson, Jönsson i Boa, Uddenberg, Jönsson i Fridhill och Hansson i Sölvesborg.

I propositionen, nr 91, av den 8 februari 1918 har Kungl. Maj:t, under åberopande av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över finansärenden för samma dag, föreslagit riksdagen

Propositionen.

dels medgiva, att aktiebolaget elektrolytverken må till och med utgången av det kalenderår, under vilket bolagets anläggningar, inberäknat däri bundet material, amorterats, fritagas från annan till kronan utgående skatt än inkomst- och förmögenhetsskatt samt extra inkomst- och förmögenhetsskatt,

dels ock till tecknande för statens räkning av aktier i bolaget för 1,000,000 kronor jämte därå belöpande stämpel å *tilläggsstat* för år 1918 anvisa ett förslagsanslag, högst 1,010,000 kronor, att utgå av lånemedel och genom riksgäldskontoret i mån av behov tillhandahållas statskontoret.

Denna proposition har, i vad den avser skattefrihet för aktiebolaget elektrolytverken, hänvisats till bevillningsutskottet för förberedande behandling.

Till bevillningsutskottet har jämväl remitterats en med anledning av ifrågavarande proposition inom första kammaren av herr *Hult* väckt motion, I: 136, däri anförts och hemställts följande:

Motion.

»I proposition nr 91 om viss frihet från skatt till staten för aktie-

Bihang till riksdagens protokoll 1918. 7 saml. 20 häft. (Nr 25.)

bolaget elektrolytverken samt om anvisande av medel till tecknande av aktier i bolaget för statens räkning hemställer Kungl. Maj:t, att riksdagen måtte medgiva, bland annat, att nämnda bolag må *till och med utgången av det kalenderår*, under vilket bolagets anläggningar, inberäknat däri bundet materiel, amorterats, fritagas från annan till kronan utgående skatt än inkomst- och förmögenhetsskatt samt extra inkomst- och förmögenhetsskatt.

I två särskilda avseenden ber jag att få framställa erinringar be-
träffande denna hemställan.

Av i propositionen lämnad redogörelse för underhandlingar med representanter för bolaget framgår, att bolaget godtagit förslaget om befrielse från annan till kronan utgående skatt än inkomst- och förmögenhetsskatt samt den extra inkomst- och förmögenhetsskatten, *intill dess anläggningarna amorterats*. Sålunda ifrågasättes skattebefrielse endast för så stor del av vinsten, som åtgår till täckande av anläggningskostnaden, under det att Kungl. Maj:ts hemställan formulerats så, att befrielse kan komma att åtnjutas för större belopp. Detta inträffar i det fall, att vinsten under kalenderåret uppgår till högre belopp än anläggningskostnaden eller återstående del av densamma, då även överskottet undgår beskattning. Då det knappast torde kunna anföras någon vare sig formell eller saklig anledning att i föreslagen omfattning medgiva skattebefrielsen, hemställas, att, vid bifall till den kungl. propositionen, rättelse i anmärkta avseende vidtages.

En andra erinran gäller skattebefrielsens omfattning.

Som till kronoskatt måste hänföras bevillning av fast egendom samt för inkomst av kapital och arbete, vilken bevillning debiteras å kronodebetsedel och överlämnas till landsting eller stad, som icke deltagar i landsting, synes bolaget i fråga, om propositionen bifalles, komma att erhålla befrielse från erläggande av en skatt, som författningsenligt tillkommer landsting eller stad, som icke deltagar i landsting. Då eftergivande av kronans rätt till skatt icke torde böra drabba landsting respektive stad i form av minskade intäkter, hemställas antingen att bevillning av fast egendom samt för inkomst av kapital och arbete upptages bland de kronoskatter, för vilka skattebefrielse icke äger rum, eller ock att, vid bifall till den kungl. propositionen oförändrad i denna del, i beslutet må intagas bestämmelse därom, att vederbörande landsting eller stad, som icke deltagar i landsting, skall beredas ersättning av statsmedel för det belopp, som respektive korporation går förlustig på grund av skattebefrielsen.»

För att avhjälpa den stora brist på koppar — i synnerhet elektrolytkoppar, varav importen helt avstannat — som för närvarande gör sig gällande i vårt land hava ägare av eller representanter för inhemska koppargruvor samt en del industriella företag, som höra till de större konsumenterna av koppar inom landet, enligt stiftelseurkund den 3 november 1917 beslutat att under firma aktiebolaget elektrolytverken bilda ett aktiebolag, vars verksamhet skulle hava till föremål att framställa och raffinera metaller och att driva annan industriell verksamhet ävensom handel. Aktiekapitalet skulle utgöra minst 2,500,000 kronor och högst 7,500,000 kronor. I fråga om alla bolagets till försäljning tillgängliga produkter skulle gälla, att aktieägarna skulle framför icke aktieägare äga företräde till inköp för egen konsumtion av bolagets berörda produkter sålunda, att bolagets styrelse skulle successive periodvis bland aktieägarna utbjuda för försäljning tillgängliga produkter med angivande av kvalitet, kvantitet, pris och övriga leveransvillkor, lika för alla aktieägare, med rätt för varje aktieägare att, därest han inom viss skälig, av styrelsen angiven tid, lika för alla, förklarade sig vilja övertaga den på honom belöpande andelen av produkterna eller viss större eller mindre del av denna andel, av de utbudna partierna övertaga för egen konsumtion intill så stor del, som motsvarade antalet av hans då inregistrerade aktier i bolaget i förhållande till alla aktier i detsamma.

Huvudprodukten av bolagets verksamhet skulle utgöras av elektrolytkoppar. Kopparen skulle framställas ur svenska malmer, som för närvarande till största delen ligga oanvända och som under normala förhållanden på grund av sin ringa kopparhalt hittills ej kunnat ekonomiskt tillgodogöras. Det ifrågasatta verket skulle omfatta dels kopparhytta för framställning av råkoppar ur malmerna dels anläggning för raffinering på elektrolytisk väg av denna råkoppar och eventuellt även av på andra håll framställd bessemerskoppar. Verkets ursprungliga tillverkningsförmåga synes hava beräknats till 3,000 ton elektrolytkoppar per år, men anläggningen skulle från början ordnas så, att den utan svårighet kunde utvidgas för en tillverkning av 5,000 ton. Såsom biprodukter skulle verket kunna producera en avsevärd del nickel och kobolt, vilka metaller för närvarande ej framställas i vårt land.

Enligt vad verkställda utredningar givit vid handen, skulle företaget under normala förhållanden ej kunna bliva ekonomiskt bärande. En förutsättning för dess tillkomst måste följaktligen anses vara, att kristidsförhållandena kunna utnyttjas för anläggningskostnadens amortering, så att denna är slutförd, innan driften fortsättes under normala förhållanden.

För förverkligande av denna förutsättning har understöd från statens sida syntts erforderligt. I avseende å formen härför hava olika förslag framställts, däribland att för den planerade anläggningen, som avsetts att förläggas till Västerås, kraft kostnadsfritt skulle ställas till verkets förfogande från statens därvarande kraftstation. Efter underhandlingar mellan vederbörande å statsverkets vägnar och intressenterna i företaget har samförstånd uppnåtts därom, att staten, som skulle äga att ingå såsom aktieägare i det ifrågavarande bolaget och därmed i motsvarande omfattning erhålla företrädesrätt till de framställda produkterna, skulle underlätta företagens tillkomst på så sätt, att en viss handelsfrihet med avseende å de framställda produkterna bereddtes företaget, att vissa medgivanden gjordes företaget beträffande den för dess drift behöfliga kraften, samt att, såsom nu i förevarande proposition föreslås, företaget under viss tid fritoges från annan till kronan utgående skatt än inkomst- och förmögenhetsskatt samt extra inkomst- och förmögenhetsskatt, med vilket sistberörda medgivande, enligt vad utskottet inhämtat, lärer avsetts frihet allenast från krigskonjunkturskatt och, därest till följd av kristiden ytterligare någon ny direkt skatt till kronan komme att beslutas, jämväl från sådan.

Slutligen må framhållas, att det ansetts vara av synnerlig vikt, att företaget i fråga snarast må kunna igångsättas.

Beträffande den närmare utredningen i ärendet tillåter sig utskottet att hänvisa till det vid propositionen fogade statsrådsprotokollet.

Utskottets yt-
rande.

Att, såsom i förevarande proposition ifrågasättes, ett enskilt näringsföretag skall subventioneras av staten är en nyhet, som givetvis är ägnad att väcka betänkligheter, och under normala förhållanden torde något dylikt icke hava kunnat förordas.

Med hänsyn till det nuvarande läget, då ovisst är, när någon import av koppar kan återupptagas, och då endast till ringa del möjlighet förefinnes att medelst inom landet tillgängliga eller under nuvarande omständigheter påräkneliga tillgångar kunna fylla behovet av en sådan förnödenhetsartikel som koppar, lärer det emellertid bliva oundgängligt att bortse från eljest nog så beaktansvärda principiella betänkligheter och befinnas tillrådligt att medelst statssubvention trygga tillkomsten av ett företag, vars betydelse under nuvarande omständigheter torde ligga icke minst i möjligheterna för tillgodogörande av sådana inhemska kopparfyndigheter, som det under vanliga förhållanden ej skulle löna sig att bearbeta.

Vad åter angår formen för den subvention, som utskottet alltså måste finna påkallad i förevarande fall, synes det utskottet ganska tvivelaktigt, om det sätt som nu föreslagits kan anses vara det lämpligaste. Visserligen kan anföras, att här är fråga allenast om att avstå från skattebelopp, vilkas eftergivande är förutsättning för företagets tillkomst, därest ej annan motsvarande förmån av staten lämnas. Men redan ett av de i ärendet avgivna utlåtandena giver anledning befara, att ett sådant medgivande lätteligen kan föranleda andra liknande anspråk, vilka till och med skulle kunna komma att avse även annan direkt beskattning än sådan med kristiden omedelbart sammanhängande som krigskonjunkturskatt. I varje fall lärer det kunna ifrågasättas, huruvida icke ur denna synpunkt ett direkt statsunderstöd eller t. ex. ett medgivande av förmånligare villkor för tillhandahållandet av nödig kraft från statens sida varit att föredraga. För det senare fallet skulle ju vattenfallsstyrelsen kunnat hållas skadeslös, exempelvis genom statsanslag i likhet med vad som, för järnvägsstyrelsens vidkommande, under en följd av år ägt rum i avseende å fraktlindring för kalk å järnväg.

Emellertid torde ärendets brådskande beskaffenhet icke medgiva återupptagande av förhandlingar på ny grundval, och finner sig utskottet under nu angivna omständigheter och under uttalande av den uppfattningen, att ett medgivande av den ifrågasatta skattefriheten icke må anses för framtiden prejudicierande, ej böra avstyrka Kungl. Maj:ts förevarande framställning, i vad utskottet har att yttra sig över densamma. Utskottet förbiser därvid icke att på sätt motionären i frågan anført medgivandet synes gå något längre än som påyrkats i avseende å tiden för skattefriheten, men tvivelaktigt lärer väl kunna vara, om så i verkligheten är förhållandet, och i varje fall torde förhållandet icke kunna antagas bliva av någon avsevärd praktisk betydelse.

Med avseende å vad ovan anförts angående omfattningen av den skattefrihet, som åsyftats, och då propositionens formulering i detta hänseende torde, såsom av motionen även framgår, kunna giva anledning till det antagande, att frihet avses även framån den såsom underlag för den kommunala beskattningen viktiga bevillningen av fast egendom samt för inkomst av kapital och arbete, har utskottet funnit ett förtydligande härutinnan av nöden, varvid även lämpligen torde böra antydas, att här är fråga allenast om efter debitering utgående och sålunda direkt beskattning.

Jämväl i ett par andra hänseenden synas förtydligande stadganden erforderliga, nämligen till bestämmande av dels vilket material, som

skall anses bundet i anläggningen och i följd därav inbegripet i amorteringen, dels ock tidpunkten, då amorteringen skall anses slutförd och följaktligen bolaget från och med nästpåföljande år vara underkastat oinskränkt skattskyldighet.

I dessa hänseenden torde bestämmelser kunna meddelas i huvudsaklig överensstämmelse med grunder, som angivits i §§ 3 och 4 av det förslag till avtal mellan statens industrikommissions arbetsutskott och bolaget, som finnes återgivet i den kungl. propositionen.

Slutligen synes med hänsyn till den omständigheten, att i vissa avseenden lära förutsättas åtaganden eller förklaranden från bolagets sida såsom villkor för skattefriheten, denna förmån böra göras beroende på Kungl. Maj:ts särskilda beslut i frågan.

På grund av vad sålunda anförts, får utskottet hemställa,

att riksdagen, med anledning av Kungl. Maj:ts ifrågavarande proposition, nr 91, samt herr *Hults* motion, I: 136, måtte medgiva, att åt aktiebolaget elektrolytverken må till och med utgången av det kalenderår, under vilket bolagets anläggningar, inberäknat däri bundet material, amorterats, beviljas befrielse från annan till kronan efter debitering utgående skatt än bevillning av fast egendom samt för inkomst av kapital och arbete ävensom inkomst- och förmögenhetsskatt samt extra inkomst- och förmögenhetsskatt; ägande Kungl. Maj:t att meddela de närmare föreskrifter, som må erfordras för bestämmande av ej mindre i vilken utsträckning material skall anses bundet i bolagets anläggningar än även tidpunkten, då amorteringen skall anses slutligen verkställd.

Stockholm den 19 mars 1918.

På bevillningsutskottets vägnar:

ALEXIS HAMMARSTRÖM.